

„Autoreglementarea societății civile - îmbunătățirea și balansarea fiabilității”

Studiu elaborat de Centrul CONTACT în cadrul Programului de suport instituțional pentru dezvoltarea organizației, finanțat de Suedia.

CUPRINS

Lista abrevierilor	3
Metodologie	4
1. Autoreglementarea	5
1.1 Definirea mecanismului de autoreglementare al OSC	6
1.2 Inițiative de autoreglementare în Republica Moldova	8
2. Autoreglementarea: Beneficii, provocări și tipologii	13
2.1 Beneficii și provocări	14
2.2 Tipologii de mecanisme de autoreglementare	
3. Autoreglementarea: Modele democratice	20
3.1 Autoreglementarea la nivel de state	
3.2 Autoreglementarea la nivel de organizații internaționale	20
4. Concluzii și Recomandări	22
Anexa nr. 1: Raport privind chestionarul organizațiilor societății civile și lista persoanelor intervievate în cadrul realizării Studiului	27

Lista abrevierilor

OSC – Organizație a societății civile

ONG – Organizație non-guvernamentală

CNTM – Consiliul Național al Tineretului din Moldova

CALC – Coaliția Civică pentru Alegeri Libere și Corecte

AOPD – Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova

EaP – Platforma Națională a Forumului Societății Civile a Parteneriatului Estic

WANGO – Asociația Mondială a Organizațiilor Non-Guvernamentale

INGO – Organizațiile non-guvernamentale internaționale

TI – Transparency International

IATI – Inițiativa pentru transparența ajutorului internațional

AIPCE – Alianța Consiliilor Independente de Presă din Europa

MEL – Monitorizare, evaluare, învățare

Metodologie

Studiul “Autoreglementarea societății civile - îmbunătățirea și balansarea fiabilității” este elaborat de Centrul CONTACT în cadrul Programului de suport instituțional pentru dezvoltarea organizației, finanțat de Suedia. Studiul are scopul de a analiza **stadiul actual și perspectivele de implementare a conceptului de autoreglementare al OSC în Republica Moldova din diverse perspective.**

Astfel, în vederea realizării unei analize de situație complete și elaborării unor recomandări relevante pentru actorii interesați de procesul de autoreglementare al OSC, au fost utilizate următoarele metode de cercetare:

- **Desk review** al cadrului normativ și evaluarea nivelului de autoreglementare al OSC;
- **Analiza riscurilor** introducerii unor mecanisme și jaloane noi în autoreglementarea OSC;
- **Evaluarea mecanismului de autoreglementare** ca sursă de responsabilizare a OSC;
- **Analiza formelor de autoreglementare** în domeniul non-guvernamental aplicate în țările cu democrație avansată;
- **Chestionarea reprezentanților OSC** privind inteligibilitatea conceptelor corelate cu autoreglementarea. Evaluarea dacă OSC-urile își doresc o autoreglementare mai profundă a mediului asociativ;
- **Intervievarea părților interesate cheie** precum reprezentanții inițiativelor de autoreglementare din Republica Moldova.

În cadrul studiului au fost utilizate instrumente de cercetare calitative și cantitative, iar studiul are următoarea structură:

Capitolul 1 – Autoreglementarea. Definirea mecanismelor de autoreglementare al OSC și principiilor constitutive ale acestora. Analiza nivelului de reglementare normativă. Identificarea și descrierea inițiativelor de autoreglementare al OSC care activează în RM.

Capitolul 2 - Autoreglementarea: Beneficii, Provocări și Tipologii. Identificarea beneficiilor pe care le poate aduce autoreglementarea pentru ecosistemul OSC, dar și provocările cu care sunt asociate mecanismele de autoreglementare cu un nivel ridicat de integrare, de care liderii societății civile trebuie să țină cont. Analiza celor mai populare tipuri de autoreglementare din varietatea largă existentă prin prisma de nevoi, interese și sectorul în care activează.

Capitolul 3 - Autoreglementarea: Modele democratice. Studiarea inițiativelor și mecanismelor de autoreglementare pentru OSC care sunt întâlnite la nivel internațional, în special, în țările cu democrații avansate. Modele de mecanisme de autoreglementare în funcție de arealul geografic de funcționare, sectorul de activitate și formatul inițiativei.

Capitolul 4 – Concluzii și Recomandări. Prezentarea celor mai relevante concluzii și recomandări identificate pentru a îmbunătăți și balansa nivelul de fiabilitate al autoreglementării societății civile moldovenești în întregime sau la nivel de facțiuni tematice.

1. Autoreglementarea

În ultimele două decenii, organizațiile societății civile și-au crescut semnificativ rolul în societatea moldovenească, iar majoritatea indicatorilor de dezvoltare a OSC relevă tendințe pozitive.¹ Promovarea principiilor bunei guvernări, monitorizarea bugetelor locale, dezvoltarea de politici publice, respectarea drepturilor omului, prestarea serviciilor sociale și medicale, abilitarea și capacitatea diferitor categorii sociale sunt doar câteva din domeniile în care organizațiile non-guvernamentale vin cu contribuții importante, iar expertiza membrilor este apreciată de autoritățile publice. Totuși, **odată cu creșterea bugetelor cu care operează și a influenței societății civile în viața publică moldovenească, au apărut tot mai multe voci critice la adresa acesteia.**² În ce rezidă legitimitatea OSC-urilor pentru a furniza atât de multe și diverse servicii, de ce se implică în procesele politice, electivă și administrative, cât sunt de bine și corect valorificate resursele financiare pe care le primesc - sunt doar câteva din liniile de atac la adresa societății civile moldovenești. Majoritatea organizațiilor non-guvernamentale care sunt membre a unor structuri de autoreglementare (Consiliul ONG, Platforma EaP) reacționează prin anumite poziții sau declarații comune la învinuirile sau atacurile la care este supusă societatea civilă sau facțiunile sociale pe care le reprezintă.³

Totodată, **societatea civilă moldovenească se bucură de un grad ridicat de reprezentare în cadrul autorităților publice.** Există o serie de concursuri de selectare a reprezentanților societății civile în diferite organe consultative sau colegiale pe lângă autoritățile publice, printre care putem menționa:

- Autoritatea Națională de Integritate (2);
- Consiliul Superior al Procurorilor (4);
- Consiliul de mediere (1);
- Consiliului național pentru drepturile omului (5);
- Colegiul Disciplinar al judecătorilor (2);
- Agențiile de Dezvoltare Regionale;
- Colegiul disciplinar al notarilor (1);
- Consiliul pentru prevenirea torturii (1);
- Comisiile de evaluare a bibliotecilor publice (1);
- Comisiei de certificare a instituțiilor gazdă a activității de voluntariat (5);
- Comisia de certificare a statutului de utilitate publică (1);
- Colegiile ministerelor;
- Organe colegiale superioare ale altor autorități și întreprinderi publice (ex. Agenția Servicii Publice, Centrul Național al Cinematografiei).

Atenția tot mai mare de care se bucură, influența, ridică nivelul de presiune asupra societății civile, pentru a deveni mai transparentă, eficientă și reprezentativă. În context, cooperarea și

¹ <https://management.md/wp-content/uploads/2021/10/CSOSI-2020-Moldova.pdf>

² <https://www.platzforma.md/arhive/389335>

³ <https://www.zdg.md/stiri/politic/opriti-atacurile-impotriva-societatii-civile-din-republica-moldova-alerta-publica-semnata-de-mai-multe-ong-uri-dupa-cartea-cu-acuzatii-lansata-de-catre-deputatul-bogdan-tirdea/>

autoreglementarea devin aspecte tot mai importante pentru organizațiile active și bine intenționate pentru a crește nivelul de încredere al populației în societatea civilă, suportul din partea donatorilor, dar și beneficiile pe care le produc pentru comunitățile și sectoarele în care își desfășoară activitatea.

1.1 Definirea mecanismului de autoreglementare al OSC

Deși există diverse definiții ale termenului de autoreglementare, în cadrul prezentului studiu, ne vom conduce de următoarea interpretare a termenului: autoreglementarea se referă la eforturile unor asociații obștești sau platforme civice de a crea standarde, principii și mecanisme regulatorii interne, la care membrii se asociază voluntar, cu scopul de a crește nivelul de legitimitate, eficacitate, transparență și de administrare responsabilă a resurselor de care dispun.

În general autoreglementarea este un mecanism subsecvent conceptului de responsabilitate (*accountability*) al societății civile. Astfel, pentru a demonstra responsabilitatea pentru finanțele utilizate și acțiunile realizate nu doar în raport cu donatorii și autoritățile statului, dar și cu publicul larg, organizațiile non-guvernamentale din țările cu democrații avansate practică următoarele mecanisme:

1. Rapoarte financiare și de activitate;
2. Evaluări externe;
3. Instrumente participative;
4. Audit social;
5. Autoreglementarea.

Autoreglementarea este mecanismul de responsabilitate (*accountability*) pe care îl vom analiza în cadrul studiului, deși analiza ulterioară va releva că aceste mecanisme se pot întâlni împreună și se intercalează în activitatea organizațiilor. **Mecanismele de autoreglementare sunt instrumente complementare și/sau suplimentare celor de natură juridică obligatorie cum este legea cu privire la organizațiile necomerciale sau alte acte normative care reglementează sectorul asociativ.** Pentru ca mecanismul de autoreglementare să fie recunoscut și valid acesta trebuie să definească clar parametrii și principiile pe care trebuie să le respecte, limitele care se aplică în calitate de instrument accesoriu de reglementare în cadrul ordinii juridice existente, și cel mai important să existe acordul voluntar al participanților.⁴ Cele mai importante principii cu caracter general al mecanismului de autoreglementare sunt:

Principii al mecanismului de autoreglementare	Definirea operațională a principiilor
Responsabilitate (<i>accountability</i>) (<i>respectarea tuturor aspectelor multidimensionale care reies din acest principiu</i>)	Organizația va acționa cu responsabilitate și diligență atât cu cei de la care acceptă resursele, dar și cu cei pe care îi asistă și pentru care sunt destinate produsele și serviciile. Există politici și mecanisme interne pentru a asigura că întreaga echipă se dezvoltă armonios, iar în caz de careva

⁴ https://ecnl.org/sites/default/files/2020-09/Accountability%20Study_published%20on%20DG%20JLS.pdf

	inadvertențe, există mecanisme pentru soluționarea rapidă, corectă și mutual avantajoasă.
Transparență (publicarea informațiilor despre activitatea asociației pe partea ce ține de finanțe și guvernanță)	Organizația se va asigura că publică în fiecare an rapoarte financiare și de activitate pe o platformă accesibilă publicului larg deoarece comunicarea și transparența va crește nivelul de încredere în organizație.
Parteneriate și participare (încurajarea parteneriatelor și participării în procesele decizionale)	Membrii mecanismelor de autoreglementare consideră că participarea cetățenilor este un factor indispensabil pentru îmbunătățirea situației economice, sociale și politice. Activitățile, proiectele și programele vor fi elaborate în mod participativ cu toți actorii interesați cheie.
Independență (de la influențe și interferențe politice și economice)	Organizația va acționa independent, fără să interfereze cu actori guvernamentali sau partide politice. Programele și politicile vor fi elaborate reieșind din actele programatice.
Non-discriminare (respect pentru diversitate și drepturile omului)	Organizația va adopta principii de egalitate în drepturi și șanse pentru femei și bărbați, precum și în procesul decizional și politicile interne.
Monitorizare, evaluare și învățare (încurajarea organizațiilor să dezvolte și să utilizeze instrumente MEL)	Organizația va planifica activități orientate spre rezultat și bazate pe capacitățile și resursele realiste pe care le deține. De asemenea, organizația va elabora planuri sau instrumente de monitorizare, evaluare și învățare și va identifica și implementa bune practici, lecții învățate și inovații.

În scopul respectării principiilor generale ale mecanismelor de autoreglementare, sunt adoptate anumite standarde. Acestea pot varia în funcție de nivelul de autoreglementare, dar le putem diviza în trei mari categorii:

1. **Standarde de guvernanță** țin de modul în care inițiativele de autoreglementare funcționează pentru a respecta principiile generale: forma de înregistrare, dacă există un regulament de funcționare ori statut, dacă au fost elaborate și publicate misiunea, viziunea și valorile, dacă există un birou permanent sau un alt organ executiv care se întâlnește periodic, dacă există politici interne pentru acceptarea membrilor noi, politici de evitare a conflictelor de interese, publicarea informațiilor de contact.
2. **Standarde programatice** țin de modul în care programele sunt planificate și implementate. Existența unei strategii de dezvoltare și a unui plan de acțiuni, elaborarea și aplicarea sistemelor de monitorizare și evaluare, management intern al documentației și includerea tuturor părților interesate cheie în procesele de elaborare și implementare a obiectivelor programatice.
3. **Standardele financiare** sunt importante pentru a crește nivelul de transparență al cheltuirii fondurilor disponibile. Inițiativele de autoreglementare cu un nivel înalt dețin conturi bancare, prezintă rapoarte financiare anuale, contractează servicii de audit, au elaborate și implementate sisteme de realizare a activității financiare și de control.

Deoarece fiecare inițiativă de autoreglementare are anumite caracteristici unice în funcție de scopul care a stat la baza creării, în dependență de diferite criterii putem distinge patru tipuri:

- **După locație.** În funcție de arealul geografic pe care îl acoperă activitățile inițiativei (local, național, regional, global).
- **Tipuri de activități.** În funcție de scopul și obiectivele setate, inițiativa se poate concentra pe comunicare, prestare de servicii, advocacy, monitorizare și evaluare etc.
- **Sectorul.** În funcție de profilul inițiativei, acestea pot ține ținta anumite sectoare cum ar fi drepturi electorale, tineret, persoane cu dizabilități etc.
- **Model de funcționare.** În funcție de principiile și standardele organizației pot exista diverse modele cu grad diferit de integrare.

Principiile și standardele care definesc inițiativele și mecanismele de autoreglementare de obicei se mulează pe modelele de funcționare pe care le aleg organizațiile. **În practica internațională de autoreglementare cel mai des se întâlnesc următoarele modele:**

- Cod de etică;
- Grupuri de lucru;
- Servicii de informare;
- Modalități de premiere;
- Scheme de certificare (auto-certificare, certificare peer, certificare de către terți).

Deși stabilirea unor principii și standarde privind buna guvernare internă a mecanismelor de autoreglementare este cardinală pentru funcționare, este extrem de important ca inteligibilitatea modului în care funcționează mecanismul să fie comună pentru toți membrii. Responsabilitatea majoră a mecanismelor de autoreglementare este să contribuie la creșterea aderenței organizațiilor membre la valorile, principiile și standardele în jurul cărora se consolidează. Această provocare centrală este în topul priorităților și în ea rezidă scopul principal al fiecărei inițiative de autoreglementare.

1.2 Inițiative de autoreglementare în Republica Moldova

În Republica Moldova, mecanismele de autoreglementare a OSC practic nu au fost definite din punct de vedere politico-legislativ, nu a fost stabilit cadrul juridic în care să opereze aceste mecanisme și care sunt condițiile de validitate. Dacă în cazul instrumentelor juridice obligatorii, putem distinge ansamblul legilor, instituite de Parlamentul RM – sau hotărârile aprobate de Guvernul RM, care reglementează sectorul asociativ, aspectul de autoreglementare, nu îl găsim definit în cadrul normativ național. Acest aspect este determinat de faptul că autoreglementarea OSC este un concept relativ nou, împrumutat din domeniul psihologiei comportamentale, aplicat inițial în domeniul economic, ulterior preluat de domeniul asociativ prin adoptarea de către organizațiile non-guvernamentale a unor reguli, a căror respectare este convenită, fără intervenția autorităților publice.

Despre necesitatea introducerii unor mecanisme democratice de participare a ONG în analiza, discutarea, formularea recomandărilor vis-a-vis de problemele importante cu care se confruntă societatea civilă s-a discutat prima dată în anul 1996, pentru ca un an mai târziu să

aibă loc prima ediție a Forumului ONG. Deși nu s-a identificat direct ca un mecanism de autoreglementare, această organizație este prima inițiativă de acest fel din Republica Moldova, cu o structură neformală. Totodată, **termenul de “autoreglementare”, pentru prima dată, în surse deschise, îl întâlnim în anul 2002 într-un articol scris de Ina Gutium pentru revista “Vocea Civică”** în care se vorbește despre necesitatea elaborării unui Cod deontologic pentru societatea civilă.⁵

Consiliul Național al ONG

Consiliul este un organ reprezentativ neformal, desemnat de către Forumul ONG din Republica Moldova, pentru a contribui la consolidarea eforturilor ONG-urilor în promovarea dezvoltării societății civile în Republica Moldova.⁶ Consiliul este format din șapte membri și are un mandat de 2 ani care durează între ședințele Forumului ONG. Printre elementele și caracteristicile distinctive care în viziunea noastră cataloghează Consiliul drept o inițiativă de autoreglementare sunt: există un regulament de funcționare, politici interne, organ executiv, sunt publicate rapoartele de activitate și de cheltuieli, participarea este voluntară. Totodată, chiar dacă este o structură neformală, Consiliul este foarte activ în interacțiunea cu instituțiile statului și acționează ca un organ reprezentativ al societății civile în procesele de selectare a reprezentanților societății civile în diferite organe consultative sau colegiale pe lângă autoritățile publice prin transmiterea de demersuri și poziții ale sectorului asociativ. **Consiliul a avut mai multe încercări de a adopta un cod de etică.** Un model de cod de etică și de conduită a fost elaborat de Forumul ONG încă în anul 2008, dar nu a fost adoptat. În perioada 2017-2018 a mai fost încă o încercare de a adopta un alt cod de etică, dar care la fel nu s-a materializat într-un document.

Platforma Națională a Forumului Societății Civile a Parteneriatului Estic (Platforma EaP)

Platforma Națională a Forumului Societății Civile din Parteneriatul Estic este o structură neinstituționalizată și apolitică, formată din 100 de organizații non-guvernamentale, ce funcționează pe principii benevole și la care poate adera orice organizație care împărtășește viziunea, misiunea și obiectivele Platformei de a consolida procesul de integrare europeană și de dezvoltare democratică a Republicii Moldova, de a contribui la procesul de advocacy și de monitorizare în implementarea Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană.⁷ Participarea în Platforma EaP este voluntară și se obține prin depunerea unei cereri pentru care votează 50% + 1 din membrii prezenți la ședința Platformei. Platforma se autoidentifică drept cea mai reprezentativă structură ca număr de organizații din societatea civilă, membrii căreia sunt delegați în diferite structuri precum: Consiliul pentru Drepturile Omului, Platforma Societății Civile UE-Moldova, Comitetul Comun de Programare și Colegiul Ministerului Justiției. Analizând platforma din perspectiva criteriilor unei inițiative de autoreglementare putem menționa că aceasta deține un regulament de funcționare, organigramă, organ executiv care se întrunește periodic, se identifică independentă, dispune de mecanisme interne de monitorizare, evaluare și control, iar participarea este voluntară. **Din punct de vedere al modelului de autoreglementare, Platforma dispune atât de Cod de etică, cât și de 5 grupuri de lucru tematice.**

⁵ <http://www.e-democracy.md/files/voceacivica/vocea46.pdf>

⁶⁶ <https://www.consiliuong.md/prezentarea-general/>

⁷ <https://www.eap-csf.md/despre-platforma-eap/>

Consiliul de Presă

Consiliul de Presă din Republica Moldova este singura structură din Republica Moldova care se identifică direct ca inițiativă de autoreglementare. Chiar dacă autoreglementarea presei nu reprezintă obiectul prezentului studiului, vom analiza activitatea acestei platforme deoarece membrii fondatori ai Consiliului sunt organizații non-guvernamentale.⁸ Astfel, responsabilitatea de bază a Consiliului este sporirea responsabilității jurnaliștilor față de public, promovarea jurnalismului de calitate, soluționarea litigiilor dintre consumatorii de produse media și jurnaliști. Consiliul este format din nouă membri care exercită un mandat de doi ani și sunt aleși de o comisie formată din: doi reprezentanți ai fondatorilor Consiliului, un reprezentant al Ombudsmanului, un reprezentant al Consiliului Național al ONG-urilor, un reprezentant al Comisiei permanente parlamentare cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media. Chiar dacă este o instituție neformală și funcționează după modelele occidentale al unor instituții similare, Consiliul de Presă are un regulament de funcționare și unul de selectare a membrilor consiliului, dispune de secretariat permanent, Președinte ales din rândul membrilor, management intern al documentelor. Un aspect distinctiv al Consiliului de Presă spre deosebire de alte inițiative de autoreglementare din Republica Moldova este că de Codul deontologic (etic) al jurnalistului se conduc majoritatea instituțiilor de presă (140 de instituții semnatare a Codului) indiferent de forma de organizare juridică. **Ca model de funcționare, Consiliul de presă este inițiativă de autoreglementare – Cod de etică.**

Consiliul Național al Tineretului din Moldova (CNTM)

Consiliul este o structură reprezentativă pentru sectorul asociativ de tineret și este formată din 38 de organizații care promovează drepturile tinerilor și reprezintă interesele organizațiilor de tineret în procesul de elaborare, implementare și evaluare a politicilor de tineret.⁹ Spre deosebire de organizațiile studiate anterior, Consiliul este o instituție formală, înregistrată în anul 1999. Calitatea de membru cu drepturi depline se poate obține numai la distanță de un an de la obținerea calității de membru asociat, iar procedura de aderare, ca și în cazul Platformei EaP se realizează în urma unei cereri scrise și cu aprobarea a cel puțin 50% + 1 din membrii cu dreptul de vot prezenți ai Adunării Generale. Considerăm că CNTM este o inițiativă de autoreglementare deoarece corespunde următoarelor criterii: dispune de un statut de funcționare, organigramă, organe executive, politici interne, aderarea se face în bază voluntară, principiile declarate, strategie și plan de acțiuni, sisteme de monitorizare și evaluare, cont bancar, rapoarte financiare. **Ca model de funcționare, CNTM dispune de un instrument de autoreglementare – Cod de etică.** Conform Strategiei CNTM pentru anii 2019-2022, organizația își propune să ajusteze regulamentul și codul de etică cu scopul de a reglementa conflictele de interese (revizuirea contractelor angajaților și voluntarilor, fișelor de post etc.), inclusiv racordarea acestora la Principiile de la Istanbul.

Coaliția Civică pentru Alegeri Libere și Corecte (CALC)

⁸ <https://consiliuldepresa.md/ro/page/despre-consiliu>

⁹ <https://cntm.md/despre-cntm/>

Coaliția Civică pentru Alegeri Libere și Corecte este o entitate permanentă și benevolă, fondată în anul 2005 de către 12 organizații non-guvernamentale.¹⁰ Misiunea Coaliției este de a contribui la dezvoltarea democrației în Republica Moldova prin promovarea și desfășurarea alegerilor libere și corecte în conformitate cu standardele ODIHR. Conform informațiilor prezentate pe pagina web, până în prezent coaliția a monitorizat 8 scrutine electorale. Consiliul este organul decident al Coaliției, format din 8 organizații din rândul membrilor fondatori și cel mult 3 organizații selectate din rândul membrilor aderenți care sunt aleși pentru un mandat de doi ani. Putem cataloga Coaliția drept inițiativă de autoreglementare din următoarele considerente: dispune de un regulament de funcționare și se conduce în activitatea sa de Carta Alegerilor Libere și Corecte, dispune de organe executive, participarea este benevolă. Spre deosebire de alte inițiative de autoreglementare analizate, CALC nu dispune de un Cod de etică, în schimb statutul de membru în organizație este constituit din 3 nivele: membri fondatori, membri aderenți, membri observatori. Pentru obținerea fiecărui nivel de membru există proceduri clare descrise în regulamentul de funcționare, iar un cenz important pentru a obține calitatea de membru este recomandarea din partea a doi membri fondatori. **Reieșind din procedura de obținere a calității de membru putem califica CALC drept un model de autoreglementare – certificare peer.**

Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova (AOPD)

Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova este succesoarea Alianței ONG-urilor active în domeniul protecției sociale a persoanelor cu dizabilități constituită în anul 2001 în cadrul Forumului Național al ONG-urilor. În perioada anilor 2001-2006, AOPD a activat în calitate de asociație neformală, iar în anul 2007, a devenit entitate juridică după înregistrarea la Ministerul Justiției.¹¹ Scopul AOPD este de a dezvolta abordări și principii comune de promovare a drepturilor și incluziunii persoanelor cu dizabilități, în vederea îmbunătățirii calității vieții pentru aceste persoane și familiile. Alianța este constituită din 53 de organizații non-guvernamentale de profil membre. Consiliului de Administrare este organul permanent de conducere al Asociației și este compus din 5 persoane (Președintele Asociației și 4 membri). AOPD poate fi catalogată drept o inițiativă de autoreglementare deoarece este constituită din alte asociații din aceeași sferă de activitate, dispune de statut, organigramă, organe executive, asocierea se face în bază benevolă, iar activitatea este apolitică, există mecanisme de control, iar asociația publică rapoartele de activitate și cele financiare. O valență importantă a alianței este pachetul consistent de politici interne care asigură standarde ridicate de bună guvernare. **Ca model de autoreglementare, putem cataloga AOPD drept “grupuri de lucru” deoarece dispune de 4 grupuri de lucru tematice (intervenție timpurie, educație incluzivă, angajarea în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități, dezvoltarea serviciilor socio-medicele).**

Gala bunelor practici (Centrul Contact)

¹⁰ <https://alegeliber.md/about>

¹¹ <https://aopd.md/istoria-aliantei/>

Centrul Național de Asistență și Informare a ONG-urilor din Moldova CONTACT, este o organizație nonguvernamentală independentă non-profit, ce contribuie la dezvoltarea societății civile din Republica Moldova prin oferirea serviciilor de informare și consultanță, instruire și facilitare, granturi și asistență tehnică.¹² **O importantă inițiativă de autoreglementare a societății civile realizată de Centrul Contact este gala bunelor practici.** Gala bunelor practici este un eveniment public național, care recunoaște și celebrează public realizările și bunele practici ale organizațiilor societății civile în implementarea și promovarea principiilor de bună guvernare și transparență organizațională. Fiecare ediție a galei bunelor practici are o tematică specifică, iar organizațiile și persoanele premiate sunt desemnate de o comisie în baza unei grile de evaluări.

După cum am putut observa din analiza unor inițiative de autoreglementare care activează în Republica Moldova, chiar dacă autoreglementarea este un concept nereglementat, organizațiile non-guvernamentale și în special coalițiile înțeleg valențele (chiar dacă nu se autoidentifică) cu care vine acest mecanism și preiau principiile, standardele și modelele de funcționare. Fiind un concept care în *stricto sensu* poate fi definit ca „*order without law*”, putem observa că în special organizațiile neinstituționale preferă acest model de funcționare:

Inițiativă de autoreglementare	Înregistrare	Regulament / Statut	Nivel de conformitate	Rapoarte financiare	Model de funcționare
Consiliul Național al ONG	<i>Neformal</i>	<i>Da</i>	<i>Scăzut</i>	<i>Nu se aplică</i>	<i>Cod de etică</i>
Platforma EaP	<i>Neformal</i>	<i>Da</i>	<i>Scăzut</i>	<i>Nu se aplică</i>	<i>Cod de etică și grupuri de lucru</i>
Consiliul de Presă	<i>Neformal</i>	<i>Da</i>	<i>Scăzut</i>	<i>Nu se aplică</i>	<i>Cod deontologic</i>
Consiliul Național al Tineretului din Moldova	<i>Formal</i>	<i>Da</i>	<i>Rigid</i>	<i>Da</i>	<i>Cod de etică</i>
Coaliția Civică pentru Alegeri Libere și Corecte	<i>Neformal</i>	<i>Da</i>	<i>Scăzut</i>	<i>Nu se aplică</i>	<i>Certificare peer</i>
Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități	<i>Formal</i>	<i>Da</i>	<i>Rigid</i>	<i>Da</i>	<i>Grupuri de lucru</i>
Gala Bunelor Practici (Centrul Contact)	<i>Neformal</i>	<i>Da</i>	<i>Scăzut</i>	<i>Da</i>	<i>Modalități de premiere</i>

În Republica Moldova își desfășoară activitatea și alte coaliții, platforme și alianțe care pot fi catalogate drept inițiative de autoreglementare. Dintre ele, cele mai active sau care sunt în proces de constituire și fortificare putem menționa următoarele:

- Platforma pentru Promovarea și Dezvoltarea Filantropiei;

¹² <https://www.facebook.com/Contact.md/>

- Platforma pentru Îmbătrânirea Activă;
- Platforma Pentru Egalitate De Gen;
- Alianța ONG-urilor active în domeniul Protecției Sociale a Copilului și Familiei;
- Coaliția Națională „Viața fără Violență în Familie”;
- Coaliția "Vocea Romilor - CVR".

2. Autoreglementarea: Beneficii, Provocări și Tipologii

După cum am menționat în introducerea studiului, creșterea semnificativă a numărului de ONG-uri și a influenței acestora a atras o atenție tot mai mare asupra activității lor. Mediul asociativ actual nu mai este doar despre prestarea de servicii sociale, medicale sau anumite activități civice limitate, ONG-urile actuale au devenit actori-cheie și factori de decizie la nivel național deoarece influențează agenda publică și creează și implementează campanii de advocacy pe diverse subiecte. Totodată, observăm un interes tot mai mare, atât din partea donatorilor externi, cât și a actorilor interni, pentru creșterea sustenabilității sectorului asociativ prin asigurarea unui nivel mai înalt de credibilitate și integritate. Dar, aceste demersuri, de a spori legitimitatea și a crește încrederea publicului, pot fi realizate doar prin dezvoltarea de noi politici de raportare și ridicarea standardelor ca un răspuns comun al sectorului non-guvernamental pentru criticile și provocările la care este supus. **În acest sens, mecanismele și inițiativele de autoreglementare sunt cele mai bune forme pentru a aborda probleme de responsabilitate și legitimitate.**

2.1 Beneficii și Provocări

Numeroasele valențe pe care le produc inițiativele de autoreglementare au condus la faptul că în ultimii 30 de ani acestea au devenit tot mai populare în mediul economic și de afaceri și în consecință au fost preluate și de mediul asociativ internațional. Un mecanism de autoreglementare credibil și eficient al OSC ridică standardele în sectorul ONG și ajută la atragerea de finanțare prin demonstrarea eficienței, a răspunderii și a transparenței. În comunitățile cu un număr mare și activ de organizații a societății civile, mecanismele de autoreglementare sunt considerate cele mai atractive forme de reglementare. Prin definirea unor principii și reguli bine jalonate, se ridică standardele și se încurajează bunele practici în rândul ONG-urilor. De asemenea, se contribuie direct la capacitatea ONG-urilor participante. În termen mediu și lung, procesele proactive și participative solicitate de inițiativele de autoreglementare ajută la protecția și favorizarea organizațiilor și rețelelor de organizații sincere și dedicate cauzelor de cele oportuniste. Procesele de învățare între organizații sunt foarte active și conduc la schimburi dinamice de cunoștințe, experiențe și bune practici în interiorul sectorului care nu poate avea decât efecte pozitive în general pentru toți actorii implicați. Toate aceste beneficii consolidează încrederea din exterior în activitățile sectorului asociativ, dar și reprezintă catalizatori eficienți pentru a crește încrederea și participarea pe interior în cadrul organizațiilor membre a inițiativelor de autoreglementare. Nu în ultimul rând, un nivel de autoreglementare mai ridicat scade necesitatea din partea autorităților statului de a depune careva eforturi pentru a reglementa mai strict sectorul asociativ deoarece acesta funcționează calitativ și fără ingerințe externe.

Totodată, procesul de implementare a inițiativelor de autoreglementare este asociat cu o serie de provocări care trebuie considerate înainte de a demara asemenea mecanisme, dar și în activitatea cotidiană a acestora. În primul rând aducerea la o masă a unor organizații cu dimensiuni și capacități diferite pentru a se conforma unei forme de autoreglementare comune poate conduce la disensiuni și o integrare problematică. Pe de altă parte experiența indică că autoreglementarea rămâne adesea exclusivă și limitată la organizațiile mai mari, excluzând adesea organizațiile mai mici care de fapt au cea mai mare nevoie de consolidare a capacităților sau de sprijin din partea donatorilor. Acest fenomen persistă inclusiv din motiv că o autoreglementare eficientă a OSC necesită obligatoriu organizații membre puternice, dar capacitatea și integrarea organică a unor organizații noi necesită surse financiare considerabile care deseori nu sunt disponibile. Mai mult, dorința organizațiilor mari și consacrate de a fi în centrul atenției donatorilor și a nu distribui resursele financiare cu alte organizații noi stopează deseori procesele de capacitate a altor organizații și de consolidare a inițiativelor de autoreglementare. Aceste provocări sunt stimulate și de viteza de creștere a numărului de OSC-uri și de diversitatea domeniilor în care activează, ceea ce face din dezvoltarea unor standarde comune un proces dificil. Fiecare sferă de activitate ar trebui să aibă și anumite standarde minime care să se regăsească în cadrul inițiativelor de autoreglementare, dar și în acest caz, definirea unor indicatori minimi de calitate poate reprezenta o provocare deoarece fiecare organizație are un anumit nivel de expertiză și respectiv de standarde setate. În acest sens, formele mai avansate de autoreglementare precum este certificarea devin inaccesibile ONG-urilor mici care nu pot atinge autosuficient standarde stabilite în schemele de certificare complexe. Cât de straniu nu ar fi, dar deseori însuși mediul asociativ care promovează principiile și standardele de transparență nu are o cultură ridicată a deschiderii și distribuirii informațiilor, ceea ce într-un final conduce la relațiile clientelare și secrete, incapacitatea de a seta o guvernare puternică în cadrul inițiativelor de autoreglementare și drept consecință mai puține produse pentru beneficiari, mai puțină finanțare de la donatori și mai puțină încredere din partea societății.

Dincolo de numeroasele provocări, organizațiile continuă să opteze pentru inițiative de autoreglementare din cauza beneficiilor pe care le pot produce aceste mecanisme pentru toți actorii cheie implicați:

Creșterea încrederii persoanelor cheie interesante

- Creșterea resurselor;
- Creșterea nivelului de participare în proiecte și campanii;
- Creșterea nivelului de atașament pentru ideile promovate.

Eliminarea bazelor controlului de către autoritățile de stat

- Scăderea nivelului de reglementare din partea statului;
- Îmbunătățirea relațiilor cu autoritățile statului;
- Dinamizarea procesului de luare participativă a deciziilor.

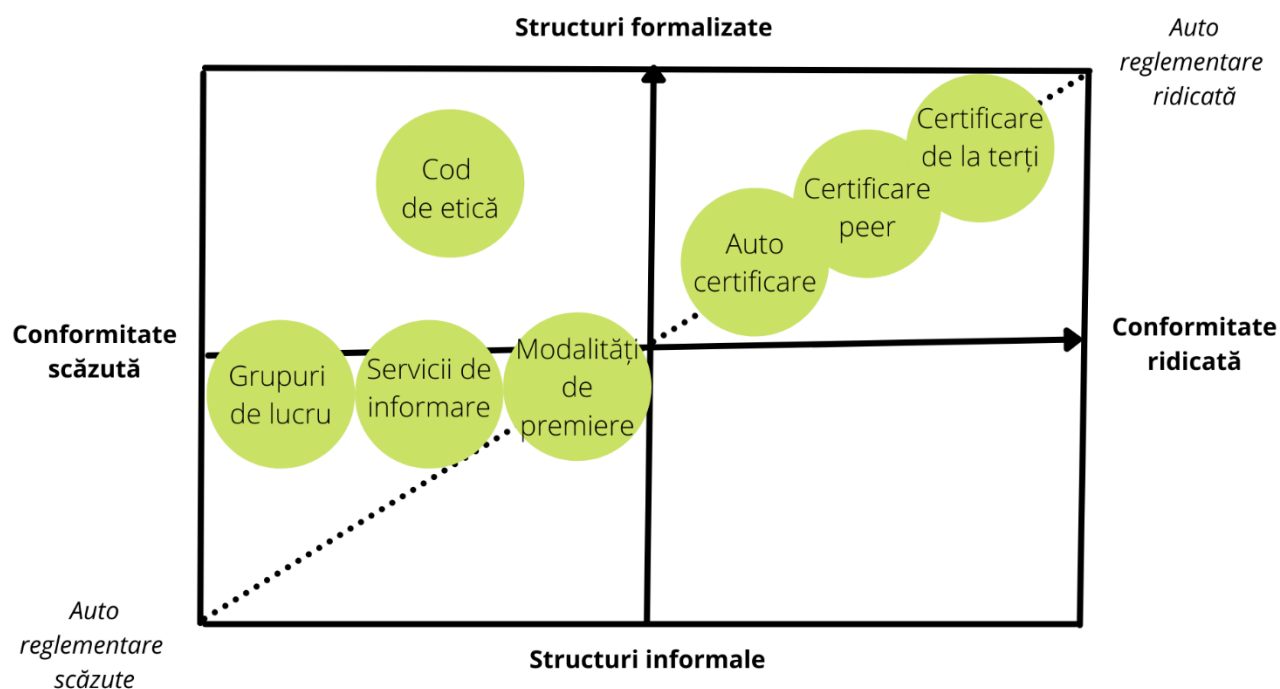
Îmbunătățirea activității organizaționale

- Reducerea costurilor operaționale;
- Racordarea la bunele practici;
- Creșterea eficacității.

2.2 Tipologii de mecanisme de autoreglementare

Inițiativele de autoreglementare ale sectorului non-guvernamental funcționează după diferite modele și tipologii în funcție de interesele și necesitățile organizațiilor membre. Unele inițiative optează pentru înregistrare formală și funcționare mai birocratizată, altele din contra pentru a asigura mecanismul funcțional își păstrează un caracter informal, flexibil și puțin structurat, inclusiv ca politici interne pentru a uni sub o umbrelă organizații cât mai diferite. După cum putem vedea din tabelul de mai jos, în funcție de modelul de funcționare pe care îl alege o organizație se pot face anumite concluzii privind nivelurile de autoreglementare, conformitate și structura:¹³

¹³ https://www.oneworldtrust.org/uploads/1/0/8/9/108989709/cso_self_regulation_-_the_global_picture_owt_119-2009.pdf

Totodată, în funcție de tipul de inițiativă de autoreglementare pentru care se optează, eforturile de implementare, resursele financiare și umane necesare, timpul pentru implementare și potențialul de sustenabilitate poate varia:¹⁴

	Termen scurt		Termen lung	
Resurse și capacități / Inițiative de autoreglementare	Eforturi pentru implementare	Resurse umane și financiare necesare	Timpul necesar pentru elaborare și implementare	Potențialul de sustenabilitate
Grupuri de lucru	Scăzut	Mediu	Lung	Scăzut spre mediu
Servicii de informare	Înalt	Mediu spre înalt	Mediu	Înalt
Modalități de premiere	Scăzut spre mediu	Mediu spre scăzut	Scurt spre mediu	Mediu
Cod de etică	Scăzut spre mediu	Scăzut	Lung	Înalt
Auto certificare	Mediu	Mediu	Lung	Mediu spre înalt
Certificare peer	Înalt	Mediu spre înalt	Lung	Scăzut spre mediu
Certificare de la terți	Mediu spre înalt	Înalt	Lung	Mediu spre înalt

¹⁴ http://cso-accountability-portal.net/en/wp-content/uploads/sites/2/2016/04/CIVICUS_SRI_Guide_Excerpts.pdf

Codul de etică

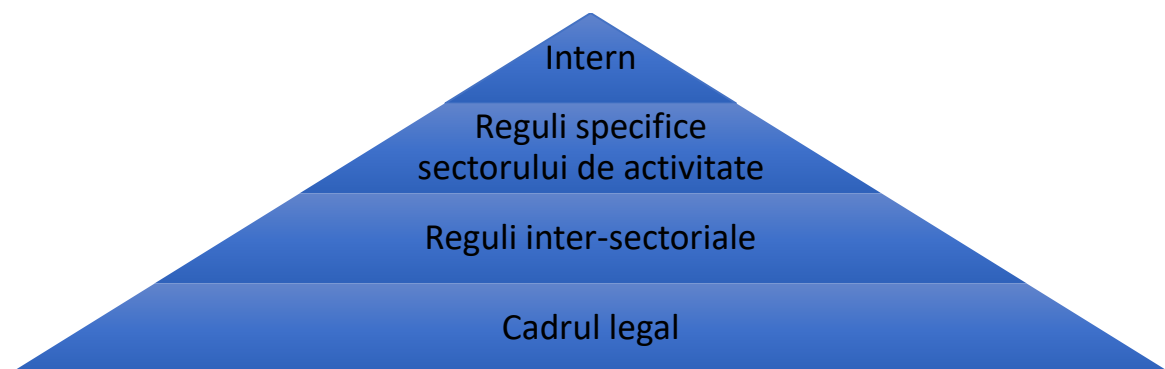
Codul de etică este cel mai popular mecanism din domeniul inițiativelor de autoreglementare a sectorului ONG și are drept scop să jaloneze regulile de bază privind comportamentul membrilor participanți. **Codul definește un set de norme, principii și valori privind conduita, acțiunile și comportamentul atât ONG-urilor ca structuri colective cât și a reprezentanților acestora.** Deși codurile de etică sunt destul de formalizate, se consideră că ele nu au stabilite mecanisme puternice de conformitate în cadrul inițiativelor de autoreglementare. Popularitatea de care se bucură codurile de etică în rândul reprezentanților sectorului asociativ a fost impulsionată și de faptul că în anul 2002, Asociația Mondială a Organizațiilor Non-Guvernamentale (WANGO) a instituit un comitet format din lideri de OSC din 42 de țări ale lumii care reprezentau asociații care activează în diferite sfere pentru a elabora principiile și standardele care să ghideze activitatea organizațiilor non-guvernamentale.¹⁵ Conform datelor, în Republica Moldova avem 18 organizații care suportă modelul WANGO al Codului de Etică și Conduită, dar analizând codurile de etică elaborate de inițiativele de autoreglementare moldovenești putem constata că majoritatea respectă modelul dat.¹⁶

Conform manualului elaborat de WANGO, în elaborarea codurilor de etică, asociațiile trebuie să țină cont de următoarele principii generale: responsabilitate, serviciu și opinie publică, cooperarea fără limitări artificiale, respectarea drepturilor și demnității umane, transparență și legalitate. La nivel de integritate a organizațiilor societății civile, se menționează necesitatea unei activități non-profit, non-guvernamentale, bine organizate, independente și voluntare. O atenție deosebită se acordă guvernantei din punct de vedere a structurii, organigramei, conduitei și responsabilității organelor executive, conflictele de interese etc. Resursele umane trebuie abordate cu responsabilitate și să fie evitat conflictul de interese, aspectele financiare să fie transparente și legale, fondurile să fie valorificate corect, conform solicitării donatorilor, partenerii și beneficiarii sunt alte aspecte importante prevăzute în manual. Este important de menționat că pe lângă anumite principii generale, manualul vine și cu standarde pentru fiecare concept abordat și întrebări de evaluare pentru o mai bună inteligibilitate de către cei care doresc să elaboreze un cod de conduită conform recomandărilor WANGO.

Un aspect important în procesul de elaborare a codurilor etice ține de intercalarea atât a regulilor interne care vizează misiunea și viziunea organizațională cu regulile specifice sectorului de activitate, cu cele inter-sectoriale, dar și a cadrului normativ:

¹⁵ <https://www.wango.org/codeofethics.aspx>

¹⁶ <https://www.wango.org/codeofethics.aspx?page=13&country=Republic%20of%20Moldova>

Adoptarea unor coduri de etică de către inițiativele de autoreglementare reprezintă semnale importante pentru donatori și opinia publică referitor la interesul organizației pentru menținerea unui nivel înalt de transparență și responsabilitate. De asemenea, prin implementarea acestui mecanism se realizează mult mai ușor schimbul de bune practici între organizațiile mai mari și mai puternice cu cele care sunt în proces de dezvoltare și care nu mereu pot menține un nivel înalt de standarde.

Grupuri de lucru

Grupul de lucru este încă un mecanism de autoreglementare scopul principal al căruia este să crească responsabilitatea și calitatea serviciilor și livrabilelor oferite de organizațiile societății civile. Grupurile de lucru deseori servesc drept platforme de distribuție a bunelor practici în cadrul cărora organizațiile își stabilesc ședințe regulate, discută asupra problemelor cu care se confruntă în sferele de activitate pe care le desfășoară și cresc nivelul de aplicare al standardelor stabilitate. Totodată, membri ai grupurilor de lucru pot fi atât organizații cât și persoane particulare, inclusiv din domenii intersectoriale. Se consideră că grupurile de lucru, care deseori sunt foruri neformale, sunt etape emergente ale viitoarelor inițiative de autoreglementare formalizate precum sunt codurile etice. Chiar dacă sunt structuri descentralizate, în cadrul grupurilor de lucru deseori se realizează ghiduri, evaluări, rapoarte și alte materiale care să contribuie la distribuția informației către toate organizațiile pentru uniformizarea cunoștințelor și contribuție mai bună din partea tuturor membrilor. De asemenea, în scopul capacitării membrilor, grupurile de lucru pot realiza diferite forme de instruire atât pentru membri cât și pentru alte persoane și organizații cheie interesate. **Spre deosebire de modelele de autoreglementare cu nivel de conformitate mai ridicat, valența grupurilor de inițiativă rezidă în flexibilitate, respectiv în posibilitatea de a atrage diverse organizații. Totodată, acest aspect conduce la faptul că se poate ajunge mai greu la consens, este mai dificil de identificat fonduri, iar în lipsa leadership-ului rezultatele importante sunt obținute mai greu și durează mai mult timp.**

Servicii de informare

Acest tip de autoreglementare a societății civile pune un accent deosebit pe principiul transparenței prin distribuirea și deschiderea datelor organizațiilor non-guvernamentale separate și chiar a unor sfere întregi de activitate. În cadrul acestui mecanism de autoreglementare se publică și distribuie informații privind activitatea, guvernanta organizațională și aspectele financiare. De asigurarea proceselor de colectare, analiză și distribuție a informației de obicei sunt responsabile organizații umbrelă care compilează

conținutul primit. Pentru a avea acces la informația distribuită de la serviciile de informare nu este nevoie de careva abonamente, permisiuni sau certificate, toate datele fiind deschise și oferite sub forme de baze de date, registre, liste, reviste. Chiar dacă nivelul de conformitate a acestui mecanism de autoreglementare este scăzut, în cazul în care există anumite solicitări externe informațiile pot fi ajustate. Acest model de funcționare a inițiativelor de autoreglementare ajută la creșterea vizibilității asociațiilor obștești, ajută la promovarea activităților și la stabilirea de parteneriate noi în cadrul sectorului asociativ.

Modalități de premiere

Acest model de autoreglementare își propune să identifice și să încurajeze prin anumite modalități de premiere bunele practici în cadrul organizațiilor societății civile. Selecția și premiarea se realizează de o comisie special constituită sau de o organizație terță, iar organizațiile sunt selectate în baza transparenței și bunelor practici pe care le-au demonstrat în activitatea lor. Fiecare nominalizare trebuie să fie justificată și să corespundă criteriilor de selecție stabilite în prealabil. De asemenea, pot exista mai multe premii în funcție de categoriile stabilite de organizatori. **Inițiativele de premiere contribuie la promovarea bunelor practici în mass-media și pentru opinia publică, respectiv au un efect direct asupra creșterii și menținerii standardelor de calitate în domeniul asociativ.**

Scheme de certificare

Schemele de certificare sunt un proces prin care organizațiile societății civile sunt evaluate după un set de criterii, standarde și principii care sunt elaborate în mod participativ și consultate cu toate organizațiile și persoanele cheie interesate. **După codurile de etică, schemele de certificare sunt considerate cele mai populare forme de autoreglementare.** Implementarea calitativă a acestui model necesită cele mai multe resurse financiare și umane comparativ cu celelalte modele. Acest mecanism de autoreglementare de obicei este practicat sub trei forme: autocertificare, certificare peer, certificare de la terți.

Autocertificarea este cea mai puțin costisitoare schemă de certificare, iar din cauza simplității este și cea mai accesibilă pentru un spectru larg de organizații. În cadrul acestei scheme, organizația care dorește să obțină certificatul realizează o evaluare internă pentru a se asigura că principiile și standardele organizaționale corespund criteriilor stabilite. Evaluarea constă în oferirea unor documente care demonstrează conformitatea cu principiile și standardele certificării. Totuși, eficiența acestei certificări este direct corelată cu atitudinea și seriozitatea organizației care aplică la acest tip de schemă, iar practica arată că documentele și informațiile oferite sunt rareori verificate.

Certificarea peer este încă o schemă de certificare care constă în evaluarea de către o organizație membră. Această metodă de certificare se consideră destul de riguroasă deoarece metodologia constă nu doar în evaluare, dar și în oferirea de asistență tehnică în identificarea și corectarea părților organizaționale mai slabe. De asemenea, organizația membră este responsabilă să evalueze și să documenteze dacă organizația applicantă are setat fiecare standard conform rigorilor stabilite și analizează aspecte organizaționale precum activitățile derulate, structura de guvernare și procesul de colectare de fonduri. Din cauza rigorilor înalte,

certificarea peer este apreciată de donatori și publicul larg. Dar, totodată, conduce la faptul că organizațiile mici sau cele noi nu pot obține statut de membru.

Certificarea de către terți este realizată de organizații și agenții cu o capacitate ridicată de analiză și evaluare, iar obținerea unui certificat de asemenea tip oferă organizației evaluate o notă înaltă de credibilitate pentru publicul larg și donatori. Asemenea tip de certificare este populară în țările cu o democrație avansată și cu o cultură ridicată a cetățenilor de a dona pentru cauzele promovate de organizațiile non-profit.

Din câte putem observa schemele de certificare sunt printre cele mai efective modele de autoreglementare deoarece abordează direct standardele organizaționale. Totuși, înainte de a opta pentru o schemă de certificare trebuie să înțelegem beneficiile și provocările, să studiem practica altor organizații, nivelul de dezvoltare al organizațiilor-țintă și alți factori specifici ecosistemului în care se dorește aplicarea.

Tabel: Beneficiile și provocările diferitor scheme de certificare¹⁷

Schema de certificare	Beneficii	Provocări
Autocertificare	• Încurajează propriul control asupra procesului de evaluare; • Mai puțin costisitoare decât certificarea peer și de către terți.	• Asigurarea faptului că organizațiile sunt sincere în procesul de evaluare; • Integritatea evaluării poate fi pusă sub semnul întrebării de către părțile interesate externe.
Certificare peer	• Proces mai independent decât autocertificarea; • Încurajează organizațiile să-și împărtășească experiențele și învățarea.	• Membrii pot fi reticenți în a-și critica colegii; • Organizațiile care vor evalua trebuie să fie dispuse să aloce timpul și resursele necesare; • Necesită o bază solidă de încredere între organizații; Evaluarea are sens numai între organizații similare.
Certificarea de către terți	• Credibilitate mai mare decât în cadrul modelelor precedente de certificare; • Evaluarea externă poate identifica probleme care sunt dificil de văzut în cadrul modelelor precedente de certificare.	• Procesul de evaluare poate fi costisitor.

¹⁷ http://rendircuentas.org/wp-content/uploads/2010/08/SRI_Compliance_Mechanisms.pdf

Este important de menționat că există și scheme de certificare care pot combina și anumite **proceduri de conformitate** și diferite **mecanisme de sancționare**, dar cel mai des sunt integrate în una din formele de certificare menționate mai sus.

3. Autoreglementarea: Modele democratice

La nivel global, în diferite țări și organizații internaționale putem întâlni câteva sute de inițiative de autoreglementare, iar numărul lor este într-o continuă creștere. În dependență de nivelul de dezvoltare al organizațiilor societății civile putem întâlni forme emergente de autoreglementare cum ar fi codurile de etică sau scheme de certificare în țările cu democrații avansate și societate civilă cu tradiții. Până la urmă, în funcție de nivelul de dezvoltare al societății civile, contextul socio-economic, cultura democratică, organizațiile aleg modele de autoreglementare care pot satisface cel mai bine nevoile lor pentru a lansa și instituționaliza mecanismele, dar și, care se mulează cel mai bine pe experiența țării lor. Deoarece nu există formule universal valabile, un mecanism de autoreglementare care funcționează perfect într-o țară nu neapărat va funcționa fără curențe în alta, iar înainte de a opta pentru un model este important să existe o dezbatere transparentă și incluzivă cu toți actorii interesați care să ia în considerare aspectele locale atât la nivel de cutume, cât și la nivel de cadru normativ formal.

3.1 Autoreglementarea la nivel de state

În acest capitol vom analiza inițiativele de autoreglementare a societății civile care au fost instituite și funcționează în cadrul altor state și care pot reprezenta interes pentru sectorul asociativ din Republica Moldova.

Franța: Le Comite de la Charte. Le Comite de la Charte este o platformă de autoreglementare care reunește 79 de asociații obștești în jurul unor principii precum transparența și eficiența în administrare a resurselor donatorilor. Platforma Le Comite de la Charte colectează anual sume impresionante de circa un miliard de euro pentru activități în domenii precum protecția copiilor, protecția persoanelor cu dizabilități, ajutor umanitar internațional etc. Comitetul combină două modele de autoreglementare acceptând membri doar urmare a respectării unei scheme de certificare riguroase, dar are aprobat și un cod de etică pentru membrii săi. Admiterea în platformă este posibilă doar pentru organizațiile non-profit înregistrate în Franța, cu excepția organizațiilor cu misiuni religioase, sindicale sau politice. De asemenea, organizația aplicantă trebuie să demonstreze că colectează și valorifică cel puțin jumătate de milion de euro anual de la donatori. Structura comitetului este următoarea: Consiliul de Administrație, Comisia de Acreditare și Monitorizare, Consiliul de Etică. Funcționarea Comitetului este asigurată de o echipă de aproape 60 de voluntari și 4 angajați permanenți. Resursele provin din contribuții din partea organizațiilor membre.

Spania: Platforma ONG-urilor pentru acțiune socială. Platforma ONG-urilor pentru acțiune socială este o organizație non-profit care acționează pentru promovarea dezvoltării depline a drepturilor sociale și civile a celor mai vulnerabile și neprotejate grupuri din Spania și acționează ca o inițiativă de autoreglementare. Platforma a apărut urmare a procesului de

dialog inițiat de 16 entități sociale cu Guvernul în anul 1998. În prezent, platforma este formată din 33 de organizații neguvernamentale, confederații, federații și rețele de stat și are la activ peste 13.000.000 de activități desfășurate. Platforma este o structură de autoguvernare, iar din punct de vedere administrativ este formată din: adunarea generală, bordul directorilor, comisii permanente, președinte și direcții. Printre valorile declarate ale acesteia putem menționa: solidaritatea, transparența, pluralismul, egalitatea, angajamentul și coerența. Misiunea platformei este de a apăra drepturile celor mai defavorizate grupuri și persoane, de a promova participarea în domeniul social, de a genera schimbări sociale, de a reprezenta organizațiile-membre în fața autorităților publice și de a le conduce organizat și sincronizat. Printre obiectivele platformei sunt: îmbunătățirea sectorului asociativ, contribuție la incluziunea și coeziunea socială și lupta pentru combaterea situațiilor de marginalizare și discriminare socială și promovarea calității în programele, serviciile și acțiunile entităților membre.

România: Platforma VoteONG. VoteONG este o platformă de autoreglementare a asociațiilor obștești din care fac parte peste 800 de organizații. Înregistrarea pe platformă este realizată după un model de autocertificare. VoteONG facilitează procesul de desemnare a reprezentanților societății civile în diferite instituții publice din România: Consiliul Economic și Social (CES), Comitetul Economic și Social European (CESE), Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD), Consiliul Superior al Magistraturii, Consiliul Național de Integritate, Comitetele de monitorizare pe diferite domenii (ex: monitorizarea absorbției și implementării fondurilor structurale) și altele. Prin VoteONG, orice asociație din România care este înregistrată pe platformă poate nominaliza candidați, poate susține candidaturi și poate vota, printr-un mecanism ușor, auditabil și transparent. VoteONG este proiectat de Code for Romania în Civic Labs și dezvoltat pro-bono de către voluntari.

SUA: InterAction NGO Standards. Fondată în 1984, InterAction este cea mai mare alianță de ONG-uri din Statele Unite și acționează ca o platformă de autoreglementare cu schemă de autocertificare. Alianța mobilizează resurse și acționează în mod colectiv pentru a servi păturile sociale vulnerabile. InterAction acționează ca un agregator pentru ONG-urile care lucrează pentru eliminarea sărăciei extreme, consolidarea drepturilor omului și participarea cetățenilor, protejarea unei planete durabile, promovarea păcii și asigurarea demnității tuturor oamenilor. Ghidați de principiul *Do No Harm*, InterAction modelează principii etice și standarde pentru a integra și promova mai bine o abordare a Diversității, Echității și Incluziunii (DEI) în sectorul ONG-urilor. Cultura organizațională pe care o promovează în rândul membrilor săi se bazează pe următoarele valori: prosperitate, respect, suport, interacțiune, inclusivitate. InterAction are elaborate 4 documente importante de standarde pentru toți membrii:

- Standarde;
- Standardele de măsurare a rezultatelor;
- Metodologia recomandată pentru produse farmaceutice și Catalogul de prețuri;
- Autocertificarea.

InterAction dispune de două modele de membership: membri regulari și membri asociați. Cererile de aderare sunt revizuite și aprobate de Consiliul de Administrație de patru ori pe an, iar pentru a fi luate în considerare pentru calitatea de membru a anului următor, cererile trebuie depuse înainte de unul dintre următoarele termene limită ale perioadei de revizuire. Membrii InterAction li se stabilesc cotizații anuale care variază în funcție de cheltuielile lor

din ultimul an. Cotizațiile de membru reprezintă aproximativ 25% din bugetul total de funcționare al InterAction.

Australia: Consiliul Australian pentru Dezvoltare Internațională. Consiliul acționează ca o inițiativă de autoreglementare – cod etic. Codul de conduită al Consiliului este un cod de bune practici, care acționează ca un mecanism autoreglementare care este respectat voluntar. Codul a fost elaborat și aprobat în anul 1997 și revizuit cuprinzător în anii 2010 și 2016. Codul își propune să îmbunătățească dezvoltarea internațională și să sporească încrederea părților interesate prin creșterea transparenței, a răspunderii și a eficacității membrilor consiliului. În cadrul revizuirii din 2016, Codului și-a propus să contribuie la activități de promovare a drepturilor omului și la realizarea Obiectivelor de dezvoltare durabilă. Codul este modelat așa încât să reflecte diversitatea membrilor Consiliului. Acesta se adaptează la diferențele lor abordări, bazându-se pe valorile comune ale responsabilității, transparenței; protejarea drepturilor omului, respect și implicare, soluții durabile, corecte și echitabile și îmbunătățirea continuă care le sprijină activitatea. Consiliul Australian pentru Dezvoltare Internațională ajută membrii să își îndeplinească obligațiile conform Codului prin facilitarea accesului la resurse, oferirea de consiliere și sprijin și furnizarea de instruire. Consiliul actualizează periodic prevederile din Codul de conduită, monitorizează și raportează asupra respectării acestuia și gestionează recepționarea și soluționarea reclamațiilor care vin de la membri și terți. Printre obiectivele principale ale Codului țin putem menționa: promovarea unor standarde ridicate în activitate, livrarea de siguranță beneficiarilor, promovarea autoreglementării și lipsa imixtiunilor din exterior, promovarea bunelor practici în cadrul a cât mai multe organizații.

3.2 Autoreglementarea la nivel de organizații internaționale

Deși la nivel de state putem identifica cele mai multe inițiative de autoreglementare care preiau cele mai diverse forme de activitate, cele mai mari și importante inițiative sunt cele construite în cadrul unor organizații internaționale care acționează ca organizații-umbrelă pe diferite domenii pentru organizații non-guvernamentale din diferite state.

Transparency International. Transparency International este o mișcare globală cu sediul la Berlin care activează în peste 100 de țări. Organizația se concentrează asupra problemelor de corupție la nivel global, național și local și monitorizează cum autoritățile răspund la aceste provocări. Campaniile de advocacy și cercetările sunt cele mai importante instrumente cu care Transparency International lucrează pentru a expune sistemele și rețelele care permit corupției să prospere, și, în contrapondere promovează transparența și integritatea în toate domeniile vieții publice. Viziunea organizației este de a crea o lume în care guvernul, politica, afacerile, societatea civilă și viața de zi cu zi a oamenilor sunt libere de corupție. Iar pentru a transpune în realitate viziunea, TI consideră că trebuie să promoveze transparența, responsabilitatea și integritatea la toate nivelurile și în toate sectoarele societății.

Deoarece este o organizație care prin viziunea și misiunea sa își propune să lupte și să iradieze corupția, TI pune un accent deosebit pe sursele de finanțare și donatorii săi care sunt foarte diverși (agenții guvernamentale, instituții publice, fundații, sectorul privat și persoane fizice). Politica organizației este să accepte finanțare de la orice donator, cu condiția ca aceasta să nu afecteze independența în îndeplinirea misiunii sau să pună în pericol integritatea și reputația organizației. Conform documentului-cadru al organizației Carta Transparency International,

calitatea de membru se obține printr-o schemă de certificare destul de complexă și necesită reînregistrări după anumite perioade. Pe lângă Carta principală, organizația dispune de o serie de standarde foarte înalte pe care sunt obligați să le respecte atât organizațiile cât și individualii care sunt membri, cele mai importante standarde fiind: Inițiativa pentru transparența ajutorului internațional (IATI), Politica divulgării informațiilor publice, Politica conflictelor de interese, Codul de Advocacy etic și multe altele.

World Association of Non-Governmental Organizations. Asociația Mondială a Organizațiilor Non-Guvernamentale (WANGO) este o organizație internațională care reunește ONG-urile din întreaga lume pentru cauze precum promovarea păcii și a bunăstării. Asociația a fost creată în anul 2000 și în scurt timp a devenit un reper internațional important pentru organizațiile neguvernamentale care sunt angajate în idealurile păcii, justiției și bunăstării pentru întreaga umanitate. Prin activitatea sa, WANGO contribuie la furnizarea de sprijin și expertiză care să faciliteze conectarea, realizarea de parteneriate, schimburile de bune practici și multiplicarea contribuțiilor între ONG-uri pentru a realiza obiectivele setate de asociație.

WANGO activează ca o inițiativă de autoreglementare cod de etică denumită „The Code of Ethics Project”, deși are și alte standarde care o pot cataloga ca o schemă de certificare. The Code of Ethics Project a fost inițiat la Conferința Anuală din 2002 de la Washington, DC, la recomandările vorbitorilor conferinței. Motivația din spatele propunerii a constat în faptul că deși există standarde de conduită pentru diferite asociații de ONG-uri naționale și regionale, dar și pentru asociații cu un profil specific (ajutor umanitar, drepturile omului etc.), un cod de etică aplicabil mai larg pentru ONG-urile din întreaga lume nu există. Astfel, în anul 2004, în cadrul Conferinței Regionale din Montevideo a fost prezentat un cod preliminar la care au contribuit organizații non-guvernamentale din 42 de țări membre a asociației. Urmare a dezbaterilor din cadrul conferinței, codul preliminar a fost transmis pentru consultări diferitor instituții din alte 140 de țări, iar în baza recomandărilor primite, în 2005, versiunea actuală a codului care deja a fost adoptată de câteva mii de ONG-uri, inclusiv din Republica Moldova, a fost adoptată.

Alliance of Independent Press Councils of Europe. Alianța Consiliilor Independente de Presă din Europa a fost înființată în 1999 la Londra. AIPCE este o rețea de consilii independente de presă și media din Europa care are ca scop îmbunătățirea cooperării și schimbului de informații. Alianța administrează un Cod deontologic agreeat de toți membrii și investighează plângerile parvenite din partea publicului cu privire la conținutul editorial din mass-media. De asemenea, alianța acționează ca un apărător al libertății presei. Din alianță fac parte 31 de Consilii de presă din 31 de țări distincte din Europa, iar ca membri asociați mai există 8 Consilii de presă din alte țări de pe glob. Alianța promovează mai multe aspecte care țin de activitatea jurnalistică cum ar fi:

- un conținut editorial în mass-media independent în raport cu guvernarea;
- reglementarea conținutului media trebuie să se bazeze pe culturi diferite ale națiunilor;
- redactarea Codurilor de etică jurnalistică și administrarea acestora este treaba jurnaliștilor și editorilor, care țin cont de sentimentele publicului, și nu de dorințele guvernanților.

4. Concluzii și recomandări

Popularitatea de care se bucură autoreglementarea în cadrul organizațiilor societății civile rezidă în faptul că standardele pe care le setează și promovează acest concept conduc la ridicarea nivelului de transparență, eficiență, independență și responsabilitate a organizațiilor non-guvernamentale și au efecte pozitive asupra tuturor actorilor implicați. Putem menționa trei factori sau declanșatori pentru organizații non-guvernamentale să creeze sau să adere la inițiative de autoreglementare:

- Încrederea scăzută în OSC din partea cetățenilor, beneficiarilor și donatorilor;
- Activitate proactivă pentru a nu permite autorităților să instituie reglementări externe în cadrul sectorului asociativ;
- Necesitatea pentru schimb de bune practici și capacitate reciprocă.

La nivel de societate civilă moldovenească putem identifica toți trei factori. Sondajele relevă că doar 5% din moldoveni au foarte mare încredere în OSC, iar 24% au oarecare încredere.¹⁸ Deși nu există date empirice care să susțină această ipoteză, riscăm să presupunem că aceste cifre scăzute se datorează învinuirilor privind resursele valorificate netransparent și promovarea unor interese politice, comunicării ineficiente, nivelului de dezvoltare emergent al societății civile și a sustenabilității financiare scăzute a sectorului. Deși cauzele încrederii scăzute în OSC-uri sunt multidimensionale, iar soluțiile pentru creșterea acestora trebuie identificate reieșind din complexitatea lor, inițiativele de autoreglementare pot avea un impact pozitiv în schimbarea percepțiilor cetățenilor, beneficiarilor și donatorilor.

Conform diverselor studii, în jur de 70-80% din activitățile sectorului asociativ sunt finanțate din resursele oferite de donatorii externi. Chiar dacă se depun eforturi mari pentru a promova surse diversificate de finanțare, acest procentaj nu a cunoscut o scădere semnificativă. Mai mult, după patru ani de la lansarea „Mecanismului 2%”, în anul 2020, suma totală validată pentru a fi oferită celor 818 de beneficiari ai desemnării procentuale a cunoscut o scădere de 24,38%.¹⁹ Deși nu există date empirice care să susțină această ipoteză, riscăm să presupunem că acest rezultat este o simbioză între confortul asociațiilor obștești de a obține sursele de finanțare de la donatorii externi și lipsa unor acțiuni proactive de creștere a bazei de donatori prin mecanismul desemnării procentuale și a familiarizării acestora cu această practică. Implementarea în cadrul organizațiilor a celor trei mari grupuri de standarde ale mecanismelor de autoreglementare (de guvernanță, programatice și financiare) ar reprezenta acțiuni importante pentru a contracara criticile la adresa societății civile și ar transmite semnale puternice către diverse tipuri de donatori pentru a susține organizațiile active și sincere în misiunile lor.

În Republica Moldova sunt înregistrate aproximativ 14 000 organizații non-profit, dintre care aproximativ 13 000 pot fi considerate OSC-uri. Dintre acestea circa 10 000 sunt asociații obștești. Conform datelor de la Biroul Național de Statistică, doar aproximativ o pătrime din ele depun regulat rapoarte financiare. Iar din cele care depun rapoartele financiare, asociații

¹⁸ https://ipp.md/wp-content/uploads/2021/07/Raport-BOP-2021_.pdf

¹⁹ <https://2procente.info/ro/>

active care elaborează și implementează proiecte, participă la activități de cercetare, se implică la nivel comunitar, semnează poziții comune sau fac parte din rețele tematice putem identifica încă mai puține. Dezvoltarea și diversificarea inițiativelor noi de autoreglementare ar putea contribui la rezolvarea acestei probleme în special prin componenta de schimb de bune practici, adoptarea și respectarea standardelor și capacitatea instituțională reciprocă.

Concluzionând, vom menționa că în Republica Moldova avem o singură organizație (Consiliul de Presă) care se definește direct ca inițiativă de autoreglementare, deși conform modelului de funcționare, standardelor și principiilor adoptate am identificat 7 platforme de autoreglementare. Cea mai populară formă de autoreglementare este codul de etică. Lipsa unor forme diverse de inițiative de autoreglementare, reprezintă o oglindă a subdezvoltării sectorului asociativ, iar apariția în viitor, a unor forme mai diversificate și complexe va fi direct corelată cu nivelul de dezvoltare al societății civile și de maturitatea și inteligibilitatea organizațiilor mai mari care vor avea capacitate să conducă aceste procese.

Practica altor state și organizații ne arată că inițiativele de autoreglementare pot deveni platforme-cheie pentru dezvoltarea sectorului asociativ. Republica Moldova în acest sens nu este o excepție, iar pentru o integrare calitativă și efectivă a acestui concept în sectorul asociativ venim cu următoarele recomandări:

1. Creșterea gradului de conștientizare cu privire la autoreglementarea OSC. Sectorul asociativ autohton nu este familiarizat cu conceptul de autoreglementare și beneficiile pe care le poate produce acesta pentru toate părțile interesate cheie. ONG-urile ar trebui informate despre impactul pozitiv pe care îl poate avea o inițiativă de autoreglementare, să fie susținute să adere la una din inițiativele deja create, să dezvolte inițiative noi sau să propună îmbunătățiri la cele care deja activează. Nu în ultimul rând inițiativele existente ar trebui să se autoidentifice ca structuri de autoreglementare.

2. Diversificarea formelor de autoreglementare. Sectorul asociativ din Republica Moldova pe lângă formele actuale, trebuie să înființeze și inițiative de autoreglementare mai complexe cu mecanisme de executare eficiente cum sunt schemele de certificare. În întreaga lume certificările reprezintă recunoașterea calității, un semn al încrederii în organizații și a respectării angajamentelor pentru standarde înalte de transparență și responsabilitate. O altă inițiativă de autoreglementare care lipsește în Republica Moldova este serviciul de informare. Elaborarea unei baze de date, de dorit pe o platformă deschisă online, în care să se regăsească toate organizațiile active ar contribui semnificativ la promovarea acestora, ar servi ca o sursă de informare pentru donatori și ar crea un potențial mai mare de networking între asociații.

3. Sincronizarea eforturilor cu donatorii. Crearea unor forme noi de autoreglementare, în special cum sunt scheme de certificare și serviciile de informare pe lângă beneficiile pe care le-ar produce pentru sectorul asociativ, ar necesita și resurse financiare și umane care să le susțină activitatea. La etapa actuală fără suportul financiar al donatorilor pentru a crea echipe care să se ocupe de dezvoltarea acestor proiecte și de expertiză externă pentru elaborarea standardelor, dezvoltarea unor inițiative noi nu este posibilă.

4. Dezvoltarea standardelor minime. Inițiativele de autoreglementare existente, dar și cele care se vor dezvolta în viitor trebuie să elaboreze standarde minime de guvernare, programatice

și financiare cum ar fi: publicarea regulată prin instrumente ușor disponibile a rapoartelor de activitate, financiare și de audit și documentelor statutare. Dezirabil este ca standardele minime să fie elaborate în așa mod încât să poată fi preluate și de organizațiile mici sau cele noi fără costuri financiare.

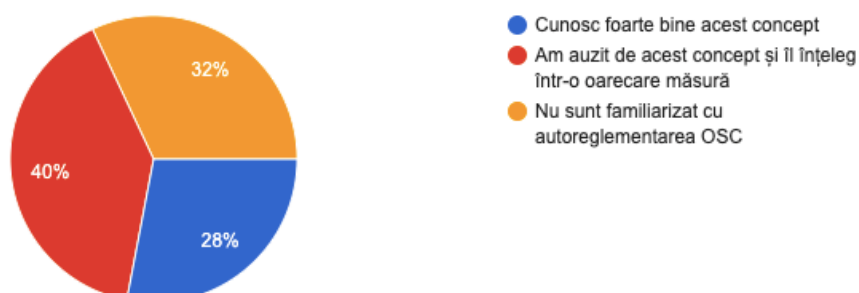
5. Evitare inițiativelor care se dublează. Practica altor state relevă că nu contează atât de mult numărul de inițiative, cât calitatea și eficiența cu care acestea acționează în sfera definită de misiune. Inițiativele de autoreglementare noi trebuie să se asigure că nu dublează eforturile existente.

6. Ralierea la principiile de la Istanbul. Organizațiile societății civile, indiferent de forma de înregistrare, trebuie încurajate să aplice Principiile de la Istanbul. Să introducă în regulamentele de funcționare a obligativității să publice rapoartele anuale de activitate și financiare.

Anexa nr. 1: Răspunsurile la chestionarul privind autoreglementarea OSC și lista experților intervievați

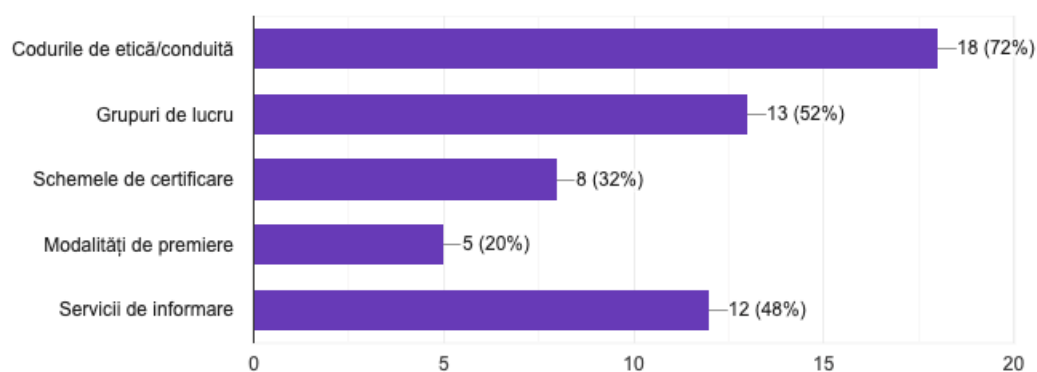
Cunoașteți ce reprezintă mecanismele de autoreglementare al OSC?

25 responses

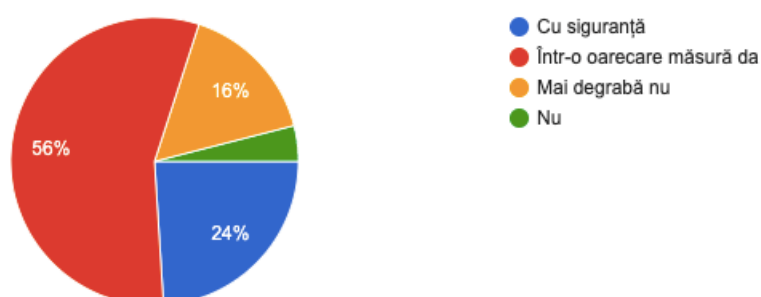
Care din mecanismele de autoreglementare le considerați cele mai potrivite pentru Republica Moldova?

25 responses

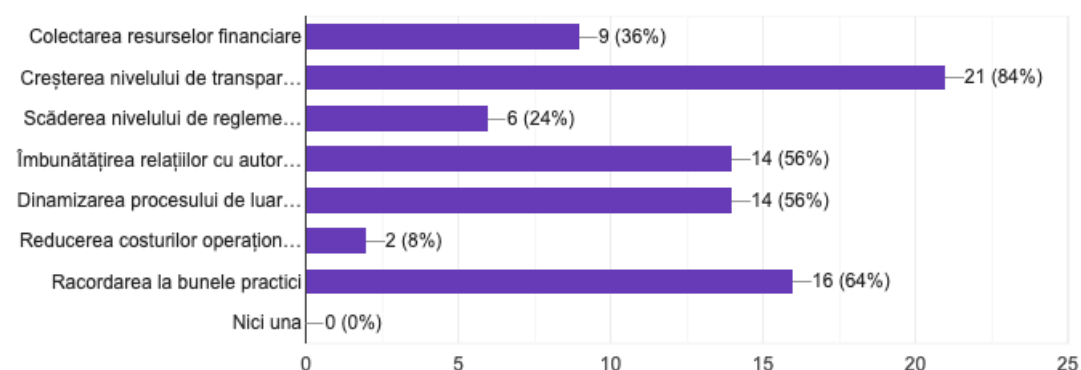
Pot oare platformele de autoreglementare a OSC să conducă la scăderea imixtiunii statului în afacerile sectorului asociativ?

25 responses

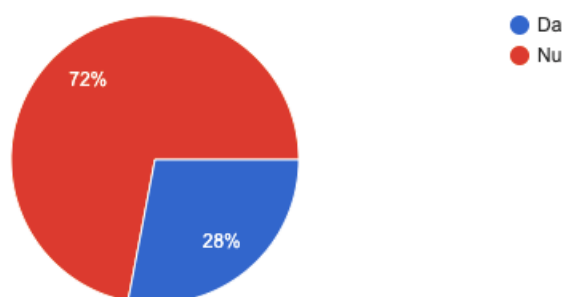
Care sunt problemele societății civile la rezolvarea cărora mecanismul de autoreglementare ar putea contribui?

25 responses

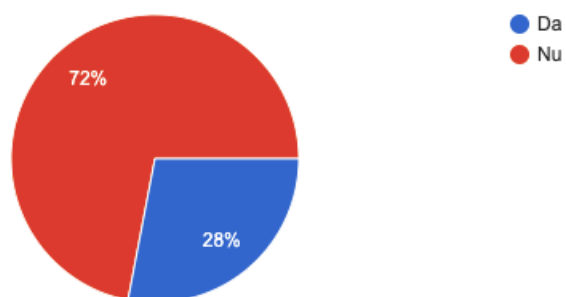
Organizația din care faceți parte este membră a unei inițiative de autoreglementare?

25 responses

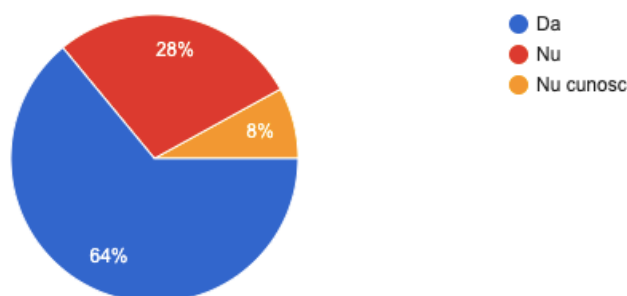
Organizația din care faceți parte este membră a unei inițiative de autoreglementare?

25 responses

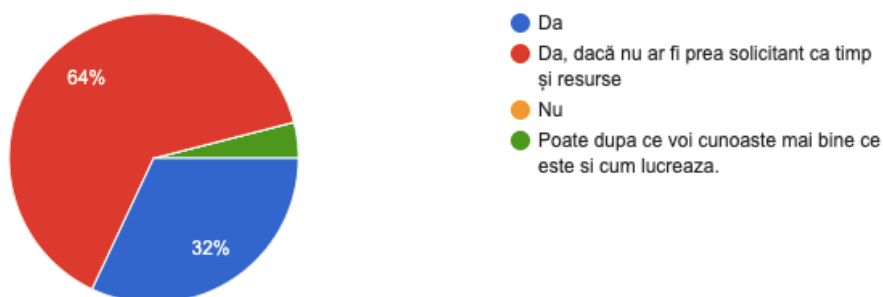
Există politici interne și standarde privind asigurarea transparenței și responsabilității în organizația din care faceți parte?

25 responses

Ați accepta să faceți parte dintr-o structură de autoreglementare dacă aderarea la aceasta ar impune standarde de transparență mai riguroase?

25 responses

Lista experți intervievați:

- Galina Climov, Președintă AOPD
- Anna Severin, Team Leader Dezvolt.md
- Tudor Lazăr, Director Executiv CICO
- Ilie Chirtoacă, Jurist CRJM